

OD REDAKCJI

Już od prawie dziesięciu lat trwa wysiłek przywracania dorobku Zygmunta Glogera (1845–1910) polskiej literaturze, etnografii, historiografii. Renesans Glogera nie tylko jako popularyzatora historii, ale nowoczesnego i oryginalnego publicysty, pisarza, historyka, rozpoczął się w roku 2011, gdy uformował się białostocki zespół badaczy, którzy podjęli dzieło wydawania *Pism rozproszonych* autora *Dolinami rzek* (1903). Przyznany zespołowi grant Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki przyniósł doniosłą, choć wymagającą korekt i uzupełnień, przełomową, lecz wciąż niepełną, trzytomową, ogromną edycję *Pism rozproszonych* pod redakcją Jarosława Ławskiego i Jana Leończuka (t. 1–3, Białystok 2014–2016).

W trakcie realizacji tego projektu w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku oraz na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku podjęto zakrojone na szeroką skalę naukowe badania nad spuścizną myśliciela z Jeżewa. Ich kulminacją była w owym czasie I Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zygmunt Gloger (1845–1910). Pisarz, myśliciel, uczony. Rewizje” (Białystok, 23–24 października 2015 roku). Jej z kolei owocem stała się pierwsza od wielu lat monografia poświęcona twórcy zatytułowana *Zygmunt Gloger. Pisarz, myśliciel, uczony. Studia* (pod redakcją Jana Leończuka, Jarosława Ławskiego i Łukasza Zabielskiego, Białystok 2016).

Choć ważna i przełomowa, edycja *Pism rozproszonych* i studiów o Glogerze nie zamknęła potrzebnych, wręcz koniecznych badań. Dorobek autora *Roku polskiego* (1900) w ciągu tyluletnich badań stale się zresztą powiększał o dzieła nieznanne, zapomniane, odnalezione bądź czekające na odnalezienie, takie jak jego teksty z wywiezionych do Rosji roczników „Echa Łomżyńskiego”, którego nie mogliśmy znaleźć w żadnej bibliotece polskiej, ukraińskiej, litewskiej czy białoruskiej.

W roku 2018 Rada Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki przyznała zespołowi kolejny grant badawczy, tym razem na „Kontynuację naukowej, krytycznej edycji *Pism rozproszonych* Zygmunta Glogera: edycję rękopisów, pism etnograficznych, rysunków i korespondencji w siedmiu tomach” (na lata 2018–2022). W ramach już drugiego cyklu naukowo-edytorskiego zorganizowano II Międzynarodową Konferencję Naukową z cyklu „Zygmunt Gloger. Pisarz, myśliciel, uczony”, poświęconą tematowi szczegółowemu, który brzmiał: „Naukowe i literackie światy Zygmunta Glogera. Piśmiennictwo – historia – etnografia – *ethos* ziemiański – język” (Białystok – Tykocin, 20–21 listopada 2019 roku).

Tym razem już nikogo nie dziwiło traktowanie Glogera nie tylko jako uczonego, lecz również jako pisarza rozdartego między umiłowaniem romantycznej tradycji a fascynacją ideą postępu cywilizacyjnego. Godzien uwagi był za to, po pierwsze,

międzynarodowy charakter sesji naukowej, gromadzącej badaczy z Europy Środkowo-Wschodniej, oraz, po wtóre, zacny wachlarz współorganizatorów, wśród których najpierwsze miejsce zajęła Polska Akademia Umiejętności (reprezentowana przez prof. Lucjana Suchankę) obok regionalnego Muzeum w Tykocinie.

Zainaugurowane w Pałacu Branickich w Białymstoku obrady zakończyły się na tykocińskim rynku, na ziemi, którą z taką miłością Gloger opisywał w prasie warszawskiej w swych licznych, żywo kreślonych felietonach. Tom, który bierzecie Państwo do ręki, jest właśnie naukowym plonem drugiego spotkania wokół Glogerowskich idei i tekstów. Jest to monografia naukowa pokazująca nieznanne aspekty twórczości, życia rodziny Glogerów, ale też praca naświetlająca twórczość pisarza z perspektywy ukraińskiej, litewskiej i białoruskiej.

Życzymy Państwu lekturowych odkryć, inspiracji, powrotów do świata, który wprawdzie przeminął jak cały wiek XIX, ale równocześnie trwa w nas i przekształca się jako ziarno tradycji zasiane przez piśmiennika, starożytnika, pisarza z Podlasia.

Jego dzieło już w tamtym stuleciu przekroczyło bowiem opłotki regionalności, od razu stając się tym samym dziedzictwem ogólnopolskim i europejskim. Jako takie czeka wciąż na badania, lektury – ba, domaga się ich od nas.

Jarosław Ławski, Patryk Suchodolski, Łukasz Zabielski

Ełk – Białystok – Wasilków, 23 października 2021 r.